

موج در موج

بازشناسی فتنه از منظر

امام علی (علیه السلام)

محمد جواد ابوالقاسمی

ابوالقاسمی، محمد جواد، ۱۳۳۶ -

موج در موج : بازشناسی فتنه از منظر امام علی علیه السلام / محمد جواد

ابوالقاسمی .. تهران : عرش پژوه، ۱۳۸۳.

ISBN 964-94751-6-6

ص. ۱۰۲

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیفا.

کتابنامه: ص. ۱۰۲؛ همچنین به صورت زیر نویس.

۱. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - نظریه درباره فتنه

و فتنه انگیزی، ۲. فتنه و فتنه انگیزی - جنبه‌های مذهبی - اسلام.

الف. عنوان، ب. عنوان: بازشناسی فتنه از منظر امام علی علیه السلام.

۲۹۷/۹۵۱۵

۲ الف-ب/ ۰۹ / BP۳۸

۲۸۳۸۰-۸۳ م

کتابخانه ملی ایران

آدرس: خیابان فلسطین، روبروی سفارت فلسطین، شماره ۹۴، طبقه دوم، صندوق پستی: ۱۱۵۹-۱۴۱۵۵

تلفن: ۶۶۴۶۵۸۲ دورنگار: ۶۶۴۶۱۷۳۷ پست الکترونیکی: info@api.ir صفحه الکترونیکی: www.api.ir

شناسنامه

موج در موج (بازشناسی فتنه از منظر امام علی علیه السلام)

تألیف: محمد جواد ابوالقاسمی

آماده‌سازی: مؤسسه فرهنگی، هنری عرش پژوه

(دفتر مطالعات توسعه فرهنگ دینی)

حروفچین: مرتضی رجبی

صفحه‌آرا: محمود فلاح پرویزی

ویراستار: زینب ابوالقاسمی

ناشر: انتشارات عرش پژوه

لیتوگرافی و چاپ: هاشمیون

چاپ اول: تابستان ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

«حق چاپ محفوظ است.»

مؤسسه فرهنگی - هنری عرش پژوه مفتخر است که با هدف خدمت به ساماندهی و توسعه فرهنگ دینی و مطالعه در امور مرتبط با حوزه اجتماعی دین، با بهره‌وری از دانشهای گوناگون و بهره‌مندی از آراء صاحب‌نظران و اندیشمندان، برای زمینه‌سازی اجرا و تحقق فرهنگ اسلامی و دینی، در نهادهای مختلف جامعه تلاش نماید.

امید است محققان، پژوهشگران و صاحب‌نظران ارجمند، با نقد آثار منتشر شده، ما را در این راستا یاری نمایند.

فهرست مطالب

۷	□ مقدمه
۹	فصل اول: معنا و مفهوم فتنه
۱۱	فتنه در لغت
۱۵	آرای برخی از مفسران درباره فتنه
۱۹	فصل دوم: ویژگی‌ها، نحوه ظهور، نوع رفتار و نحوه برخورد با فتنه
۲۱	ویژگی‌های فتنه
۲۳	نحوه ظهور و پیدایش فتنه در جامعه
۲۴	نوع رفتار و رابطه میان فتنه‌گران
۲۶	نحوه برخورد با دیگران
۲۷	جاهلیت قریش نمادی از جامعه فتنه زده
۲۹	خلاصه و نتیجه‌گیری
۴۱	فصل سوم: نمادها و پیامدهای فرهنگی - اجتماعی فتنه
۴۴	تردید و دودلی
۴۵	انحراف نیروهای اصیل
۴۶	افزایش روحیه رفاه طلبی و نیازدگی
۴۶	سردرگمی در تشخیص اندیشه‌های درست از نادرست
۴۷	براندازی و ترور
۴۸	خودآزاری و دگرآزاری (برخوردهای احمقانه)
۴۹	کم‌رنگی جلوه‌های دینی

بحران ایمانی.....	۵۰
خشکیده شدن سرچشمه‌های علم و حکمت.....	۵۱
تصرف رسانه‌ها توسط نااهلان و ستمکاران (جولان جاهلان در عرصه‌های رسانه‌ای).....	۵۲
نابودی قشر مستضعف و آسیب‌پذیر جامعه.....	۵۲
به انزوا کشیده شدن نخبگان.....	۵۳
نابودی فرماندهان و سرداران.....	۵۴
آشفته‌گی اوضاع سیاسی، فکری و اجتماعی.....	۵۵
فصل چهارم: عوامل پیدایش و شناسایی فتنه.....	۵۷
تفسیر به رأی و بدعت در دین.....	۵۹
اختلافات داخلی بین نخبگان جامعه.....	۶۱
استفاده ابزاری از دین.....	۶۲
امتیازات ناروا، تعریف و تمجیدهای بی‌مورد و نقد ناپذیر بودن حاکمان.....	۶۴
سودجویی، عشق به دنیا و رفاه‌طلبی.....	۶۸
فصل پنجم: گریز از فتنه.....	۶۹
□ گام نخست: توقف، تأمل و مطالعه شرایط موجود جامعه.....	۷۲
□ گام دوم: برخورد محتاطانه با رسانه‌ها و بنگاه‌های خبرپراکنی.....	۷۴
□ گام سوم: جهل زدایی و افزایش آگاهی و دانایی.....	۷۶
□ گام چهارم: پرهیزکاری و خویش‌داری.....	۷۹
□ گام پنجم: پرهیز از خودسری و توجه به نصیحت و راهنمایی مصلحان.....	۸۱
□ گام ششم: اهتمام و تمسک به قرآن مجید.....	۸۴
□ گام هفتم: پیروی از راه و رسم اهل بیت(ع).....	۸۵
□ گام هشتم: قانونگرایی، تبعیت از عالمان ربانی و حمایت امت از امام.....	۹۱
کتابنامه.....	۱۰۱

این کتاب در موضوع فتنه، ویژگی‌ها، ابعاد، عوامل پیدایش، پیامدها و راه‌های گریز از آن به نگارش در آمده است. برای فتنه، معانی و مفاهیم گوناگونی بیان کرده‌اند. هر کدام از این معانی باید در جای خود استفاده شود. برخی از تعابیری که در معنا و مفهوم فتنه ذکر شده است عبارتند از: امتحان و آزمایش، گمراهی و گناه، انحراف از حق، کفر، شرک، اختلاف بین مردم و...

منظور از فتنه در این کتاب دو مفهوم می‌باشد. یکی انحراف از حق (جابه‌جایی در مقام و جایگاه امامت با خلافت پس از رسول اکرم ﷺ که یک رخداد تاریخی است) و دیگری اختلاف و تفرقه بین مردم که چونان امواج دریا؛ موج در موج، یکی پس از دیگری محیط اجتماعی را در می‌نوردد. این اختلافات می‌تواند نزاع‌های بی‌حاصل گروهی، جناحی، طایفه‌ای و سیاسی را که گاهی رنگ دینی و مذهبی نیز پیدا می‌کند، دامن بزند. در کلام امام علی (علیه السلام) نیز از فتنه بیشتر همین دو مفهوم مورد نظر بوده است.

شناخت فتنه و ویژگی‌های آن از مهم‌ترین مسائل اجتماعی هر جامعه به شمار می‌آید، بدون این شناخت امکان هیچ نوع راه حل و گریز از فتنه وجود ندارد. در جامعه شناسی متداول امروز، واژه‌ای به نام فتنه یا مشابه آن که خاص فرهنگ قرآنی و اهل البیت (علیهم السلام) است، دیده نمی‌شود. اما مفاهیم و اصطلاحاتی وجود دارد که می‌تواند نمایانگر برخی از ابعاد فتنه باشد، مانند: گسست فرهنگی، تاریخی و ایدئولوژی، فردگرایی افراطی، کاهش روح تعاون، کاهش انسجام اجتماعی و اختلاف میان کارگزاران در سطوح نظری، برنامه‌ریزی و اجرایی و...

شناخت فتنه از منظر کسی که دوست و دشمن از آن حضرت به عنوان انسانی نمونه، بی‌خطا و مصون از هرگونه اشتباه یاد کرده‌اند و متفکران بزرگ، مصلحان و عدالت خواهان در طول تاریخ و به ویژه عصر کنونی همواره در

انتظار پیاده‌سازی الگوی حکومتی آن حضرت بوده و هستند، می‌تواند معیار و ملاک‌های خوبی را در اختیار انسان‌های عدالت خواه و حقیقت‌یاب امروز قرار دهد.

فکر تدوین این نوشتار به اوایل پیروزی انقلاب اسلامی برمی‌گردد. آن هنگام که فتنه‌های گوناگون، پی‌درپی جوانه انقلاب را نشانه گرفته بود. اما عملاً متن اصلی کتاب حدود سال ۱۳۷۵ آماده گردید که به‌دلایلی در نشر آن تأخیر شده است.

با مشاهده و تجربیاتی که از آن زمان تاکنون از فراز و فرودهای حوادث انقلاب اسلامی، حاصل شد دریافتم که مراجعه به کلام امام علی (علیه السلام) در باب فتنه می‌تواند، منطقی نظری فتنه‌های گذشته، حال و آینده را روشن نماید.

اکنون با گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی به دلیل استواری و ثبات کلام معصوم (علیه السلام)، این مطالب هم‌چنان تازگی خود را حفظ کرده است و می‌تواند به مثابه چراغی فروزان فراروی آیندگان باشد.

با این هدف و با امید به عنایت آن امام این اثر تهیه شد. منتظر نقدهای عالمانه و منصفانه‌ای که به باروری فرهنگ علوی و ملموس کردن آن در جامعه کمک کند، هستیم. کتاب حاضر در پنج فصل به ترتیب با عناوین زیر ساماندهی شده است.

فصل اول؛ معنا و مفهوم فتنه، فصل دوم؛ ویژگی‌ها، نحوه ظهور، نوع رفتار و نحوه برخورد با فتنه، فصل سوم؛ نمادها و پیامدهای فرهنگی - اجتماعی فتنه، فصل چهارم؛ عوامل پیدایش و شناسایی فتنه و فصل پنجم؛ گریز از فتنه.

و من الله التوفیق

محمد جواد ابوالقاسمی